

ዳኞች፡- ጊሩት መለሰ

ተሻገር ገ/ስላሴ

ታፈሰ ይርጋ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- የድሬዳዋ አስተዳደር ቀበሌ 06 አስተዳደር ጽ/ቤት - የቀረበ የለም

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ፋንታዬ ምትኩ - ወኪል ሻ/ል አባይነህ መብራቱ - ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ጉዳዩ የቤት ይለቀቅልኝ ጥያቄ ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው የአሁኑ ተጠሪ በአሁኑ አመልካች በሌሎች የቤቱ ተከራይ በተባሉት አራት ግለሰቦች ላይ በድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመሰረቱት ክስ መነሻ ነው። የክሱ ይዘትም ባጭሩ፡- የሟች አባታቸውን ወራሽነት በፍርድ ቤት ያረጋገጡ መሆኑን፣ አባታቸው በአይወት እያሉ በቀድሞ ቀበሌ 15(በአሁኑ ቀበሌ 05) ክልል ውስጥ ከአዋጅ ቁጥር 47/67 በፊት በቦታ ካርታ ቁጥር 3911 የሚታወቅ፣ በቦታ ስፋት 136 ካሬ ሜትር ውስጥ የተሰራ ቤትና ቦታ እንዲፈሩ፣ ይህንን ቤትና ቦታ በተጠሪ ስም ካርታ ተሰርቶ እንዲሰጣቸው ለቀድሞ የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን መምሪያ ለአሁኑ የቦታ አስተዳደርና የመሬት ልማት አቤቱታ አቅርበው ይኸው አካል ካርታው በተጠሪ ስም ተሰርቶ እንዲሰጥላቸው ለድሬዳዋ አጠቃላይ ምክር ቤት ደብዳቤ የፃፈላቸው መሆኑን፣ ተጠሪም ሟች አባታቸው በቤቱ የበሉትን አበል በደረሰኝ ለቀበሌው ገቢ ማድረጋቸውን፣ ሆኖም ከዚህ በኋላ እንዲመለስላቸው የተባለውን ቤት ቀበሌው ከተከራዮች አስለቅቆ ለተጠሪ ሊያስርክባቸው ያልቻለ መሆኑን ገልፀው ቤቱን እንዲያስረክባቸው ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሳይ ነው። የአሁኑ አመልካች ለክሱ በሰጠው መልስም የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያና የፍሬ ነገር ክርክሮችን በማንሳት ተከራክሯል። አመልካች በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያነት አንስቶ የተከራከረው ቤቱ በአዋጅ ቁጥር 47/67 መሰረት የተወረሰ በመሆኑ ተጠሪ ክስ ለመመስረት መብት ወይም ጥቅም የሌላቸው መሆኑን፣ ጉዳዩም በይርጋ የታገደ መሆኑን፣ ጉዳዩን ለማየትም ፍርድ ቤት ስረ-ነገር ስልጣን የሌለው መሆኑን

የሚያሳዩ ነጥቦችን ሲሆን በፍሬ ነገር ረገድ ተጠሪ ቤቱ እንዲመለስላቸው ተወስኗል የሚሉት ስልጣን ያላቸው አካላት የሰጡትን ውሳኔ መሰረት በማድረግ አለመሆኑንና ክርክራቸው በተገቢው ማስረጃ ያልተደገፈ መሆኑን በመጥቀስ ክሱ ውድቅ ሊሆን ይገባል በማለት ተከራክሯል። ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው የድሬዳዋ ከተማ የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትም የግራ ቀኝን ክርክር በመመርመር በአመልካች በኩል የቀረቡትን የክርክር ነጥቦችን ሙሉ በሙሉ ውድቅ አድርጎ አከራካሪውን ቤት አመልካች ተከራካሪነትን አስለቅቆ ለተጠሪ ሊያስረክብ ይገባል ሲል ወስኗል። በዚህ ውሳኔ አመልካች ባለመስማማት ይግባኝን ለድሬዳዋ ከተማ ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት አቅርቦ ግራ ቀኝ ከተከራከሩ በኋላ ውሳኔው ፀንቷል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስቀየር ነው።

የአመልካች ወኪል ሰኔ 19 ቀን 2001 ዓ.ም በዓፋት አራት ገጽ የሰበር አቤቱታ በበታች ፍርድ ቤቶች በተሰጠው ውሳኔ ላይ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል የሚሉበትን ምክንያት ዘርዘረው አቅርቦል። ይዘቱም ባጭሩ፡- አከራካሪው ቤት በአዋጅ ቁጥር 47/67 ተወርሶ ለረዥም አመታት ቀበሌው ሲያስተዳድር የቆየው እና ተጠሪ ቤቱ እንዲመለስ ተወስኖልኛል በማለት ያቀረቡት ክርክር ሥልጣን የሌላቸው አካላት የሰጡት ውሳኔ ሁኖ እያለ ቤቱ እንዲመለስላቸው ተወስኗል ተብሎ ቀበሌው ቤቱን ለተጠሪ እንዲያስረክብ ተብሎ መወሰኑ ስህተት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት መከራከራቸውን የሚያሳይ ነው። አቤቱታው ተመርምሮም ለክርክሩ ምክንያት የሆነውን ቤት አመልካች ለተጠሪ ያስረክብ የመባሉን አግባብነት ለመመርመር ሲባል ጉዳዩ ለሰበር ችሎቱ እንዲቀርብ ተደርጎ የተጠሪ ወኪል ቀርቦው ሕዳር 30 ቀን 2002 ዓ.ም በተፃፈ አራት ገጽ ማመልከቻ የበታች ፍርድ ቤቶችን ውሳኔ አግባብነት ያሳያሉ ያሏቸውን ነጥቦች በማንሳት መልሳቸውን ሰጥተዋል። የአመልካች ወኪል በበኩላቸው መጋቢት 08 ቀን 2002 ዓ.ም በዓፋት ሁለት ገጽ ማመልከቻ የሰበር አቤቱታቸውን በማጠናከር የመልስ መልሳቸውን ሰጥተዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኝን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩን በሚከተለው መልኩ መርምሮታል። እንደመረመርውም የችሎቱን ምላሽ የሚያስፈልገው ጭብጥ ጉዳዩን የድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር ፍርድ ቤት ለማየት የሥራ-ነገር ስልጣን አለው ወይስ? የለውም? የሚለው ሆኖ አግኝቶታል።

ክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው ተጠሪ ለክርክሩ ምክንያት የሆነውን ቤት አመልካች ሊያስረክብ ይገባል የሚሉት ቤቱ በወቅቱ ሥልጣን ባላቸው አካላት እንዲመለስ ተወስኖ የቤቱ ካርታም በተጠሪ ስም ተሰርቶ በቤቱ ማህደር ጋር ተያይዞ ይገኛል በሚል ሲሆን አመልካች በበኩሉ ቤቱ በአዋጅ ቁጥር 47/67 መሰረት መንግስት ወርሶት ቀበሌው የሚያስተዳድረውና ለተጠሪ ቤቱ እንዲመለስ ውሳኔ ተሰጥቷል የሚባለው ስልጣን ባላቸው አካላት አለመሆኑን ገልጾ የሚከራከር መሆኑን ነው።

በመሰረቱ በድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር ክልል ውስጥ በሚገኙ ንብረቶች ወይም መነሻቸው በዚሁ አስተዳደር ክልል በሆኑ እጅግ በርካታ አይነት ጉዳዮች ላይ ሰፊ የዳኝነት ሥልጣን ያላቸው የፌዴራል ፍርድ ቤቶች አሉ። ከዚህ ደግሞ መገንዘብ የሚቻለው በዚህ ረገድ በተለይ የሥራ-ነገር የዳኝነት ስልጣን በሚመለከት ተገቢው ጥንቃቄ ማድረግ የሚገባ መሆኑን ነው።

ወደያዝነው ጉዳይ ስንመለስም የከተማው አስተዳደር ፍርድ ቤቶች ያላቸው የዳኝነት ሥልጣን በድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር ቻርተር አዋጅ ቁጥር 416/96 አንቀጽ 33 ሥር በዝርዝር ተመልክቷል። በዚህ አንቀጽ ለፍርድ ቤቶቹ የተሰጠው የዳኝነት ሥልጣን በንኡስ አንቀጽ 1/2/ የተመለከተው የከተማው አስተዳደር ከሚያስረዳድራቸው የመንግስት ቤቶች ጋር በተያያዘ የሚነሱት ጉዳዮችን ያጠቃልላል። የዚህ ድንጋጌ ይዘትና መንፈስ ሲታይም የከተማው አስተዳደር ፍርድ ቤት የዳኝነት ስልጣን የሚኖረው አከራካሪው ቤት ባለቤትነቱ የመንግስት ሆኖ በከተማው አስተዳደር የሚተዳደር መሆን የሚገባው መሆኑን ያስገነዝባል። ይህም ማለት ቤቱ የማን ንብረት ነው የሚል ወይም ስለቤቱ ባለሐብትነት በተመለከተ የሚነሳ ክርክር ሊኖር አይገባም። ክርክር ቢነሳ ሊሆን የሚችለው ከባለቤትነት መብት በመለስ ያሉትን ለምሳሌ ከኪራይ ውል ጋር በተያያዘ የሚነሱትን ጉዳዮች በተመለከተ ብቻ ነው። በከተማው ፍርድ ቤቶች የዳኝነት ስልጣን ስር የሚወድቀውም ይኸው ከባለቤትነት በመለስ ያለ ክርክር ብቻ ነው። ክሱ ወይም ክርክሩ የባለሐብትነት ጥያቄ የሚያስነሳ ከሆነ ግን ከከተማው ፍርድ ቤቶች የስራ-ነገር የዳኝነት

ሥልጣን ውጭ ነው። በዚህ ረገድ የሚነሳ ክርክር የስራ-ነገር የዳኝነት ሥልጣን የሚኖራቸው የፌዴራል ፍ/ቤቶች ናቸው።

እጃችን ወዳለው ጉዳይ ስንመለስም ለክርክሩ ምክንያት የሆነው ቤት ባለቤትነት አከራካሪ የሆነ በመሆኑ የድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር ፍርድ ቤቶች ክርክሩን የሰሙት የስራ-ነገር የዳኝነት ስልጣን ሳይኖራቸው ሆኖ አግኝተዋል። በመሆኑም የስር ፍርድ ቤቶች ጉዳዩን ለማየት ሥልጣን የሌላቸው በመሆኑ ውሳኔው መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ስለሆነ ተከታዩን ወስነናል።

ው ሳ ኔ

1. በድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 00423/99 ሚያዝያ 12 ቀን 2000 ዓ.ም ተሰጥቶ በከተማው ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 00299/2001 ሰኔ 15 ቀን 2001 ዓ.ም የጸናው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሰረት ተሸሯል።
2. ጉዳዩ በድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር ፍርድ ቤቶች የዳኝነት ስልጣን ሥር የሚወድቅ ባለመሆኑ ፍርድ ቤቶቹ ወደ ክሱ ስረ ነገር ገብተው ውሳኔ የሚሰጡበት የሕግ ምክንያት የለም ብለናል።
3. ለክርክሩ የወጣውን ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ኃ